

Uczeń dyslektyczny a angielskie słówka

Pracę nad słownictwem z uczniem dyslektycznym można rozpocząć od nauki wyrazów metodą wzrokową, nie przechodząc jeszcze do literowania, bo specyfika języka angielskiego jest inna od języka polskiego. Poniżej podane techniki są pomocne we wszystkich trzech etapach nauki nowych słów: prezentacji, ćwiczeniu i powtórce. Pod uwagę została wzięta strona fonetyczna i graficzna wyrazów.

Techniki pomocne w prezentacji nowego słownictwa

Harmer podaje zestaw technik pomocnych w prezentacji nowego słownictwa. Oto niektóre z nich:

- prezentowanie rzeczywistych przedmiotów: wskazywanie na przedmiot, nazywanie go, a uczeń powtarza słowo;
- obrazki: rysowanie na tablicy/kartce obiektu, bądź prezentacja jego zdjęcia lub obrazu;
- gesty: prezentowanie gestem danej czynności;
- antonimy: podawanie słowa o znaczeniu przeciwnym do słów, które uczeń już zna;
- synonimy: prezentowanie słowa o znaczeniu podobnym do tych, jakie uczeń już zna;
- definicje: podawanie krótkiej definicji nowego słowa;
- tłumaczenie: podawanie polskiego odpowiednika angielskiego słowa.

Ważne jest podawanie słów w znanym uczniowi kontekście, jak również w grupach, które łączy wspólny element. Wskazane jest też, aby w prezentację zaangażować jak najwięcej zmysłów, gdyż osoby dyslektyczne często są zmuszone rekompensować swoje słabe strony poprzez wykorzystanie innych zdolności, które są lepiej rozwinięte.

Tę potrzebę bodźców multisensorycznych u dyslektyków podkreśla Reid.

Techniki pomocne w ćwiczeniu słownictwa

Szustkiewicz podaje liczne przykłady technik pomocnych w nauce nowego słownictwa. Szczególną uwagę autorka zwraca na techniki mnemotechniczne, wprowadzanie nowego tematu na bazie znanych już informacji, działanie przez skojarzenia, stosowanie różnych technik do nauki słownictwa, wykorzystywanie pomocy wizualnych, instrukcji obrazkowo-słownych, korzystanie ze słowników obrazkowych.

Skojarzenia

Buzan sugeruje skojarzenie rymu ze słowem, które uczeń potrzebuje zapamiętać. Autor twierdzi, że prawidłowe skojarzenia powinny posiadać następujące właściwości:

- obrazy pozytywne – pozytywne skojarzenia lepiej wspomagają pamięć;
- barwa – kolory pomagają zapamiętywać, więc wskazane jest używanie w skojarzeniach jak największej ich liczby;
- ruch/bodziec – trójwymiarowy ruch połączony z kolorem działa na mózg, pomagając mu lepiej zapamiętywać;
- absurdalność/humor – skojarzenia powinny być śmieszne, dziwaczne, absurdalne, gdyż takie są lepiej zapamiętywane;
- związki symboliczne – warto używać nowych symboli w miejsce tych ogólnie znanych;
- przesada – dobrze jest wyolbrzymiać rozmiary, kształty i dźwięki;
- liczby/kolejność – należy przestrzegać zasady porządku i kolejności występowania poszczególnych elementów, dzięki czemu mózg ma łatwiejszy i szybszy dostęp do danych;
- uszczegółowienie – łatwiej jest zapamiętać bardziej szczegółowe obrazy;
- synteza/zmysły – należy doprowadzić do sytuacji, w której działać będzie jak najwięcej zmysłów: wzrok, słuch, węch, smak, dotyk, kinestezja;

- kojarzenie – kojarząc należy wybrać obraz trwale obecny w świadomości;
- codzienność/niecodzienność – lepiej tworzyć niezwykle skojarzenia, bo takie lepiej zapamiętuje mózg;
- ja – warto włączać siebie w skojarzenia, gdyż budzi to emocje, a te z kolei zapamiętywane są dobrze i szybko;
- aktywna wyobraźnia – pamięć i wyobraźnia współdziałają ze sobą bardzo dobrze, więc warto pobudzać wyobraźnię.

Mapy myśli

Według Buzana podstawową zaletą map myśli jest fakt, że angażują one zarówno prawą jak i lewą półkulę mózgu. Wydaje się więc taka mapa dobrym rozwiązaniem również dla osoby dyslektycznej, której celem jest aktywowanie obu półkul i wytworzenie nowych wiązań między nimi.

Buzan podaje podstawowe zasady sporządzania map myśli. Według autora kartka, na której ma powstać mapa, powinna być położona w pozycji horyzontalnej. W centrum mapy należy umieścić kolorowy rysunek. Co więcej rysunki powinny znajdować się na całej przestrzeni mapy, gdyż stymulują one pracę obu półkul, co ważne jest przede wszystkim u dyslektyków. Buzan sugeruje, aby napisy na mapie wykonywane były drukowanymi literami. Uwaga ta wydaje się cenna dla dysgrafików, gdyż, gdyby wykonywali oni napisy pismem odręcznym, mogłyby wystąpić potem problemy w ich odczytaniu. Autor podkreśla także, że słowa zapisane na mapie powinny biec wzdłuż linii, a te powinny się ze sobą łączyć. Ważne jest także, by na jednej linii było napisane tylko jedno słowo. Autor podkreśla także użycie kolorów, co powinno poprawić pamięć. Buzan sugeruje również używanie znaków na mapach. Przydatne wydaje się używanie gwiazdek, wykrzykników, krzyżyków czy też innych, by zwrócić uwagę na jakieś konkretne słowo. Do zaznaczenia wyrazów o podobnej tematyce można z kolei użyć figur geometrycznych. Autor podkreśla też wagę

rysunków. Według niego trójwymiarowość i twórczy sposób myślenia mają szansę pomóc w oddaniu różnych aspektów zagadnienia.

Gra Kim

Jedną z ciekawszych gier pomocnych w ćwiczeniu łączenia brzmienia słowa z jego zapisem jest tzw. „Kim’sgame”. Podczas tej gry piszemy w rozsypance na tablicy/kartce zestaw słów do przećwiczenia. Na początku gry czytamy je wszystkie, potem prosimy ucznia o powtarzanie za sobą, a następnie uczeń sam czyta wszystkie słowa. W następnym kroku wymazujemy jedno ze słówek, po czym prosimy ucznia o ponowne przeczytanie słówek w takiej kolejności, jaką mu wskażemy. Mimo że jedno ze słówek zostało już zmazane, wskazujemy na miejsce, gdzie było ono zapisane i prosimy ucznia o powiedzenie go. Procedura ta ma miejsce dotąd, aż wszystkie słowa nie zostaną zmazane. Na zakończenie można poprosić ucznia o odtworzenie słów w miejscach, w których były one zapisane.

Domino

Gra ta użyta może być w różnych wersjach w zależności od tego, jaki cel planujemy osiągnąć na danym etapie. Aby pomóc uczniowi w utrwaleniu brzmienia wyrazów, można zaproponować dokładanie wyrazów, które się rymują. Jeżeli celem uczącego jest ćwiczenie znaczenia wyrazów, można poprosić ucznia o dokładanie wyrazów z podobnej kategorii znaczeniowej lub gramatycznej.

Bingo

Bingo jest grą, w której uczeń musi wykazać się zarówno znajomością wymowy, jak i zapisu oraz znaczenia słowa. Uczeń otrzymuje planszę z wypisanymi słowami i obrazki przedstawiające te słowa. Wymieniamy listę

słów. W momencie, gdy uczeń słyszy słowo ze swojej planszy, przykrywa je obrazkiem. Gdy przykryje już wszystkie, woła „bingo”.

Techniki pomocne w utrwalaniu słownictwa

Należy pamiętać, iż niezbędnym etapem pracy ze słownictwem jest jego utrwalanie i powtarzanie. W przeciwnym razie uczeń może w krótkim czasie zapomnieć to, w czego nauczanie się włożył swój wysiłek. Szczególnie dotyczy to ucznia dyslektycznego.

Słownik obrazkowy

Słownik obrazkowy to słownik tworzony przez samego ucznia. Po prezentacji i przećwiczeniu nowych jednostek leksykalnych uczeń zapisuje je w specjalnym zeszycie, po czym je ilustruje. W ten sposób angażuje w pracę również swoją wyobraźnię. Do słownika tego można wracać, wykorzystując go do powtórek lub do samodzielnej pracy. Ma on też funkcję motywującą, gdyż uczeń widzi swój postęp, ponieważ w słowniku pojawia się coraz więcej obrazków. Pracując z osobami dyslektycznymi, zauważyć można, że motywacja ucznia dyslektycznego jest szczególnie ważna, jako że często czują się niepewnie na lekcji i nie bardzo wierzą w swoje zdolności językowe.

Rodziny słów

Idea rodziny słów jest podobna nieco do ilustrowanego słownika. Tym razem jednak uczeń ilustruje nowe słownictwo nie w zeszycie, lecz na karteczkach, które następnie wkładane są do specjalnych kopert posortowanych według tematu. Następnie koperty zostają opisane. Można ich potem z powodzeniem użyć do powtórki słownictwa.

Porządkowanie

Podczas tego ćwiczenia uczeń proszony jest o przyporządkowanie wcześniej poznanych słów do konkretnych kategorii. Mogą to być zarówno kategorie gramatyczne, znaczeniowe, jak i związane z wymową wyrazów.

Fiszki

Fiszki przygotowywane są przez samego ucznia. Na niewielkich karteczkach wypisuje on z jednej strony słówka w języku angielskim, a na drugiej robi jego ilustrację. Co jakiś czas uczeń układa karteczki w ten sposób, aby widział obrazek i nazywa go po angielsku. Weryfikacji może dokonać sam, odwracając karteczkę na drugą stronę. Może dokonać też korekty wymowy. Jest to ćwiczenie sprawdzające przede wszystkim wymowę i znaczenie poszczególnych słów. Pojawia się także element pisowni, gdyż za każdym razem uczeń odwraca karteczkę i widzi wyraz zapisany poprawnie.

Collage

Uczeń rysuje lub wycina z gazet obrazki przedstawiające słownictwo dotyczące jakiegoś konkretnego tematu, po czym podpisuje je po angielsku i przykleja na kartce papieru dużego formatu. Powstały w ten sposób collage należy powiesić na ścianie w widocznym dla ucznia miejscu. W ten sposób nie tylko dajemy mu możliwość ćwiczenia elementów leksykalnych, ale również angażujemy jego wyobraźnię do wykonania pracy plastycznej, jaką jest collage. Co więcej w każdej chwili może sprawdzić trudniejsze słowo, dodatkowo cały czas ma miejsce uczenie peryferyjne.

Śmieszna galeria

Uczeń poproszony zostaje o zilustrowanie poznanych słówek w ten sposób, by obraz graficzny sugerował znaczenie słowa. To ćwiczenie silnie angażujące wyobraźnię. Uczeń będzie musiał dokładnie przemyśleć każdą literę, aby mogła się ona wkomponować w projekt. Warto wywiesić wykonane

ilustracje w miejscu, do którego miałby cały czas dostęp. Dzięki temu, podobnie jak w technice collage, będzie mogło zachodzić uczenie peryferyjne.

Opracowała: mgr Dominika Wójcicka

Bibliografia:

Buzan T., *Rusz głową*, Łódź 2003.

Harmer J., *The Practice of English Language Teaching*, London 1998.

Mielcarek D. i inni, *Mini-max o dysleksji*, Warszawa 2006.

Reid G., *Dysleksja*, Warszawa 2005.